

YABANCILARA TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE ÇOK DUYULU (MULTİSENSORY) METODUNUN KULLANIMI

PhD. Ahmet GÖKÇEGÖZOĞLU

Rusya Federasyonu-Dağıstan Devlet Üniversitesi

Doğu Dilleri Bölümü

Dağıstan-Rusya Federasyonu

gokcegozlua@yahoo.com.tr

ÖZET

İnsanlar düşündüklerini, duyduklarını ve hissettiklerini bildirmek için kelimelerle veya işaretlerle yaptıkları uzlaşdır dil. İnsanlar yaşayış biçimlerini, inançlarını, kültürlerini nesilden-nesile dil ile aktarırlar. Günümüz teknoloji dünyasında devletlerarasında siyasi,ticari,ekonomik, kültürel ve diğer alanlarda ilişkiler kurulmaktadır. Bu ilişkilerin daha sağlam zemine oturması ve artması adına, ülkeler arasında bir birlerinin dillerini öğrenmeleri kaçınılmaz olur.

Türkiye'nin Avrupa, Amerika, Afrika, Asyave özellikle Türk cumhuriyetleriyle yaptığı ticari, ekonomik ve diğer bağlantılarının devamında, Türkçenin önemi de artar. Yabancı ülkelerde Türkçe öğrenme gereksinimi ortaya çıkar. Türkiye'den dünyaya Türkçe öğretimi faaliyetleri başlar nacak bu konuda yapılan açılımda yetersizlikler görülür. Materyal ve Metot yönünden eksiklikler baş gösterir

Yabancılara Türkçe öğretimi için sağlıklı, etkili, kalıcı ve kolaylaştırıcı uygulamaların değerlendirilipicraata geçirilmesi gerekir. Bu sebeple yabancılara Türkçe öğretimde, çok duyulu (multisensory) öğretim metodu ve kullanımının önemi üzerinde durulur. Bu metotla yabancılardan Türkçeyi daha kolay öğrenmeleri ön görülmektedir.

Anahtar Kelime: Yabancılara Türkçe Öğretimde çok duyulu (multisensory) yöntemi.

ABSTRACT

People they think, that they heard and to report that they feel they have done with words or sign language is a consensus. People, lifestyles, beliefs, culture, language and pass on from generation-to generation. In today's world of technology in interstate political, commercial, economic, cultural and other fields, relations are established. More solid ground of these relationships on behalf of the living and the increase between countries, one of the other language learning is inevitable.

Turkey's Europe, America, Africa, Asia, and especially his commercial with Turkish republic, in the continuation of economic and other links, increases the importance of Turkish. Revealed the need to learn Turkish in foreign countries. From Turkey to the Turkish world begins teaching activities hatchet failure in this regard is seen in the stands. Deficiencies arise in terms of materials and methods.

For teaching Turkish to foreigners healthy, effective, permanent, and facilitating applications must be evaluated and put into execution. For this reason, teaching Turkish to foreigners, very sensibly (multisensory) teaching methods and focuses on the importance of using. This method is easier for foreigners to learn Turkish is foreseen.

Key words: Teaching Turkish to Foreigners in the multisensory method.

GİRİŞ

1. Çok Duyulu (Multisensory) Öğretim Metodu ve Önemi.

İnsanlar birbirleriyle iletişimlerini dil vasıtasıyla sağlarlar. İnsanların kendi dillerinden başka yabancı dil öğrenme gereksinimini duyarlar. Özellikle günümüz dünyasında adeta zaruri bir ihtiyaç konumuna gelmiştir. "Yabancı dil öğretimini önemli kılan şeyler ticari, dinî, askerî, kültürel ve bilimsel faaliyetler ve bunlara dönük gereksinimlerdir" (Şengül, 2014: 325-326). Bu sebeple her ülkenin yabancılara dillerini öğretme ve kendilerinin de yabancı bir dili öğrenmeleri kaçınılmazdır. Türkiye Cumhuriyeti devleti ve özel teşebbüsler tarafından yurtdışı açılımları ticaret, eğitim, sanat, kültür ve diğer alanlarda girişimler yapılır. Bundan dolayı Türk dili yabancıların ilgisini çeker. Türk cumhuriyetleri başta olmak üzere diğer yabancı devletlerdeki elçilik bünyesinde açılan Türkçe kursları, Türkiye merkezli özel okul veya kurslardayabancılara yönelik, üniversite okumak için Türkiye'yi tercih eden yabancı öğrencilere, kayıt yaptırdıkları üniversiteler tarafından TÖMER merkezlerinde Türkçe öğretilir. Dil eğitiminde materyal ve yöntem önemli bir yer teşkil eder. Kaliteli ve sağlıklı bir dil eğitimi, her yönden ihtiyaçları giderilmiş az sorunla yapılan öğretimlerdir.

"Bu gün yabancı dil olarak Türkçe, geleneksel yöntemler bir kenara bırakılarak çağdaş yaklaşım, yöntem ve tekniklerin kullanımına dayalı, uygun materyallerle zenginleştirilmiş ve kültürel unsurlarla desteklenmiş çok uyaranlı öğretim ortamlarında gerçekleştirilmesi sağlanmalıdır" (Göçer, Moğul, 2011: 808). Yabancılara Türkçe öğretimde, teknolojik imkânların yanı sıra geliştirilmiş dil öğretim metotlarının kullanımı da önemlidir. Çok duyulu öğrenme metodu, beş

duyuya hitap edengeneel bir öğrenmeyi sağlayan, öğrenci merkezli ve farklılıklara duyarlı öğrenme kuramlarıdır.

Amerika'da Texas Üniversitesi'nde yapılan bir araştırmaya göre insanlar okuduklarının %10' unu, işittiklerinin %20'sini, gördüklerinin %30'unu, görüp işittiklerinin %50' sini, söylediklerinin %70' ini, yapıp söylediklerinin %90'ını hatırlamaktadırlar. (Arslan, Adem, 2010: 65). Bu analize göre insanlar öğrenme işine bir den çok duyularıyla katılırlarsa, kısa sürede ve kalıcı bilgi edinme görülür.

İnsanlar öğrenim yoluyla edindikleri bilgileri tam olarak algılayamadıkları için kısa süre içerisinde unutabiliyorlar. Hafızada bilgi kalıcılığı için çok duyulu öğrenim metodunun kullanımı önem arz etmektedir. Bu metot diğer dil öğrenimleri içinde uyarlanıp kullanılabilir. Duyularımıza hitap eden bu öğrenme yöntemini kullanarak yabancılara Türkçe öğretimini, görerek, duyarak, koklayarak, dokunarak ve tat alarak öğretilir.

İnsanlar öğrenim yoluyla edindikleri bilgileri tam olarak algılayamadıkları için kısa süre içerisinde unutabiliyorlar. Hafızada bilgi kalıcılığı için çok duyulu öğrenim metodunun kullanımı önem arz etmektedir. Bu metot diğer dil öğrenimleri içinde uyarlanıp kullanılabilir. Duyularımıza hitap eden bu öğrenme yöntemini kullanarak yabancılara Türk diligörsel, işitsel, dokunsal, tatsal ve kokusal duyularına hitap eden çok duyulu öğretim metodu kullanılarak sağlıklı ve kalıcı olacak şekilde öğretilir.

2. Çok Duyulu Öğretim Materyalleri

- 2.1. Görsel ve İşitsel Materyaller.
- 2.2. Dokunsal Materyaller.
- 2.3. Tatsal Materyaller.
- 2.4. Kokusal Materyaller.

2.1. Görsel ve İşitsel Materyaller.

Yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılacak görsel ve işitsel materyalleri; kitap, dergi, gazete, resim, tablo, fotoğraflar, bilgisayar, multimedya sistemi, slâyt, cd, video, kasetçalar, radyo, dvd, televizyon programları ve reklâmları, bulmaca, yapboz, boyama kâğıtları, flaş kart, posterler; sebzeler, meyveler, taşıtlar, sayılar, alfabe, giysiler, fiiller, mevsimler, meslekler, renkler, hayvanlar, yiyecekler ve bitkiler tablosu. Bunlardan hariç, internet tabanlı sanal ortamlar günümüzde önemli bir yer tutar.

Dil öğretiminde video dersinin görsel ve işitsel araçlardan biri olduğunu ifade eden Ercan TAŞDEMİR, dil öğreniminde öğrencilerin görme ve işitme duyularına hitap ettiğini belirtir. Ayrıca video dersi işleme yöntemlerinede değinmiştir (Taşdemir, 2004: 79-92).

Yabancıdil olarak Türkçe öğretiminde görsel ve işitsel araçlar ile yapılacak etkinlikleröğretilen kelimeler ile kavramların daha kolay öğretilmesi ve öğrenilmesineyardımcı olur (Demirel, 1993:24). Yabancılara Türkçe öğretimde göze ve kulağa hitap eden araçların önemine dikkat çekilir.

Görsel-işitsel materyallerden filmler ve TV reklamları konusunda Mac Gregor şunları dile getirmektedir: "*Filmler, dil ve kültür öğretiminde popüler olsa da, uzunlukları her zaman sınıf içi kullanıma elverişli değildir. TV reklâmları ise, tekrar tekrar seyredilmeye uygun kısa, güncel ve bütün mesajlar olmaları ve temsil ettikleri kültür hakkında güçlü mesajlar içermelerinden dolayı, daha iyi çözümler sunabilir*"(Mac Gregor, Using TV CommercialstoTeach Language andCulture.(Eylül 2014). 1999. <http://asianbridges.com>).Yabancılara Türkçe öğretimde televizyon reklamlarının kullanılmasına dikkat çekilir. Televizyon reklamlarının seyredilmesini şöyle izah eder: "*TV reklamlarının öğrenme ortamlarında kullanılması genellikle videoya kaydedilme şeklinde gerçekleşir*" (Akpınar, 2004: 98-211).Bu konuyla ilgili olarak arşiv olması önemlidir. Şayet mevcut değilse, ders konularına göre öğrenciye uygun reklamların seçimi ve kaydının yapılması öğreticinin sorumluluğu altındadır.Bu materyallerin kullanımında, bu materyallerin periyodik bir sıralama yapılarak değiştirilir. Nedeni ise, öğrencinin öğretimde yapılan yeniliklere açık olması ve bununla da daha iyi motive olmasıdır.

2.2. Dokunsal materyaller.

Yabancılara Türkçe öğretimde, Türk kültürünün öğretilmemesi düşünülemez. Türkçe öğrenen bir yabancı şahıs gerçek nesne, model, yapboz, heykel gibi numunelerden faydalanabilir. Öğrenim yapılan ortam sınıfta veya dil laboratuvarında öğretici tarafından dokunsal nesnelere yer aldığı bir köşe yapılabilir. Öğrenci bu köşede nesnelere gerçek haliyle görmenin yanında, elle tutularak dokunsal yönünden tanıma imkânını bulur. Madi, öğretmenin bu nesnelere hakkında "*soru-yanıt yöntemiyle bilgilenme*" (Madi, 2006). yapmasının yararlı olduğunu belirtmektedir.

2.3. Tatsal materyaller.

Öğretimi yapılan konuların içeriklerine göre kelime ve kavramlarla ilgili çeşitli tatları içeren nesnelere bu gruba dahil edilebilir. Örnek: Meyve, sebze, yemekler, tatlılar, içecekler gibi yiyecek ve içecekler başta olmak üzere diğer tatsal gıda ve nesnelere tatsal olarak tanınır. Öğretiminde kalıcı olması için öğretici anlatacağı konunun içeriğine göre ders öncesinden hazırlık yapar. Konuda yer alan nesnelere hazırlanır. Öğretici temizlik konusuna dikkat etmelidir.

2.4. Kokusal materyaller.

Sınıf ve Türkçe laboratuvarında, aromatik parfümler, kolonya, koku kutusu, koku sepeti, kokulu kitap, koku etiketleri ve kokulu kırtasiye malzemeleri sayılabilir. Kokusal uyarıcıların öğrenim gören işitsel ve görsel bakımından özürsüz olanlara "*konuşma ve okuma eğitiminde yarar sağladığı*" (Sprinkle, 1999: 93-98). İfadesini kullanır. Kokuların öğretimdeki önemine dikkat çeken M. Moss düşüncesini şöyle dile getirir: "*Kokusal uyarıcıların görsel-işitsel mesajları duygularla bütünleştirilerek, bu mesajların etkinliğini ve kalıcılığını yükseltmede etkili olduğu*" belirtilmiştir (Moss, vd., 2002: 15-38).

Beş duyuya hitap eden çok duyulu öğretim metodu kalıcı ve uzun süreli bir öğretim kuramıdır. Görsel, işitsel, dokunsal, tatsal ve kokusal olmak üzere ayrılan ve birbirlerine bağlı olarak gerçekleştirilen bir yöntemdir. Öğretmen tarafından öğrenciye öğretilecek kelime veya kavramlar, beş duyunun algılayabileceği bir sunumla verilir. Öğrenci yeni algıladığı kelime ve kavramı kalıcı olarak öğrenir.

3. Çok Duyulu Öğretim Metodunda Öğretmenin Materyal Sunumu

Öğretmen, yabancılara Türk dili öğretiminde çok duyulu öğretim metodunu uygulayacağı sınıf ve laboratuvar gibi ortamlarda kullanılacak materyalleri temin eder. Bu metodu uygulayacak öğretmenin yabancılara Türkçe öğretimde tecrübeli olması önem arz etmektedir. Öğretmen, öğrencilerin öğrenme konusundaki becerilerini ve zekâ alanlarını belirler. Öğretmenin bu çalışmasını Saban şöyle değerlendirir: "*Öğretmene, öğrencileri için en uygun öğrenme stratejileri geliştirme ve materyal sağlamada yardımcı olur*" (Saban, 2004).

Çok duyulu öğretim ortamlarının hazırlanmasında dikkat edilmesi gereken bazı hususlar öneri mahiyetinde verilir. 1- Ortamın fiziki, sosyal ve psikolojik düzenlemesi öğrenciye göre hazırlanır. 2- Öğrencinin yaşı, gelişimi ve psikolojik özellikleri göz önünde tutulur. 3-

Ders konularına göre öğretim materyalleri temin edilir. 4- Ders öncesi hazırlık yapılır. 5- Ders içerisinde öğrencinin kullanımına verilir.

Öğretmen, Türkçe dil öğrenimini gören yabancı öğrencileri görsel, işitsel, dokunsal, kokusal ve tatsal yönlerine hitap eden çoklu materyalleri elde etmede sıkıntılar yaşayabilir, bu nedenle mevcut imkânlarından yararlanmaya çalışmalıdır.

Sonuç

Çok duyulu öğretim metodunun önemi ve yabancıların Türk dilini öğrenme eğilimleri hakkında bilgi verildi. Çok duyulu öğretim metodu materyalleri sınıflandırma yapılarak değerlendirildi. Bu materyallerin kullanımı ele alınıp izah edildi. Her bir duyu organına yönelik görsel, işitsel, dokunsal, kokusal ve tatsal başlıkları altında örnekleriyle birlikte verildi. Bu metotla ilgili materyal toplama problemiyle karşı karşıya kalınabilir. Bundan dolayı önemle üzerinde durulması gereken husus, çok duyulu öğretim metodunda, öğretmenin kullanacağı materyalleri ders öncesinden konularına göre hazırlaması ve öğrenciye verebilmesidir.

Yabancılara Türkçe öğretimde, yeni öğretilecek nesnelere, kelimelere ve olgulara çok duyulu öğretim metoduyla anlatılması öğrencide kalıcı ve sağlıklı bir öğrenimini sağlar. Dil öğretiminde görsel ve işitsel duylara hitap eden uygulama her zaman ön planda tutulmuştur. Oysaki çok duyulu öğretim metodunda görsel, işitsel, dokunsal, kokusal ve tatsal duyların hepsini kapsayan bir yöntemdir. Bu nedenle dil öğretiminde görsel ve işitsel duyların ön planda olduğu, diğer duyların ise arka plana atılması düşünülemez.

Çok duyulu öğretim metodu uygulama aşamasında materyal temini açısından zorlukların yaşanabileceği ancak bununda öğretmen ders öncesi hazırlıklarını yaparak çözüm olabileceği öngörülmüştür. Yabancılara Türkçe öğretimde öğretmenin bu metodu düzenli bir şekilde sürekli olarak uygulaması ve materyalleri öğrencinin duylarıyla algılamasına verilir. Yabancılara Türkçe öğretimde, çok duyulu öğretim metodunun kullanımı, Türkçe'nin daha kolay ve daha anlaşılır bir biçimde öğretilmesi ve öğrenilmesini kolaylaştıracağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

1. AKPINAR, B., (2004), Konuşulan Otantik Bir Dil Kaynağı Olarak Televizyon Reklamlarının Yabancı Dil Öğretiminde Kullanılması. Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi. Ankara. Pegem A Yayıncılık.
2. ARSLAN, Mustafa, ADEM, Ergin, (2010), Yabancılara Türkçe Öğretiminde Görsel ve İşitsel Araçların Etkin Kullanımı, *Dil, Sayı:147* s.65
3. DEMİREL, Özcan, (1993), Yabancı Dil Öğretimi İlkeler Yöntemler Teknikler. Ankara. Usem Yayınları.
4. GÖÇER, Ali, MOĞUL, Selçuk, (2010), "Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi İle İlgili Çalışmalara Genel Bir Bakış". *TurkishStudies – International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 6/3 s. 797-810.
5. MAC GREGOR, L.aura, (1999), Using TV Commercialsto Teach Language and Culture. <http://asianbridges.com>. (Erişim Tarihi: 8-09-2014)
6. MADİ, B., (2006), Öğrenme Beyinde Nasıl Oluşur. İstanbul: Morpa Yayınları.
7. MOSS, M., COOK, J., K. WESNEY, K., and P. DUCKETT, P., (2002), Aromas of Rosemary and Lavender Essential Oils Differentially Affect Cognition and Mood in Healthy Adults. *Intern J Neuroscience*.
8. SABAN, A., (2004), Öğrenme-Öğretme Süreci Yeni Teori ve Yaklaşımlar, Ankara: Nobel Yayınları.
9. SMİTH, A., and L. A. Rawley, L., A., (1997), Using TV Commercialsto Teach Listening and Critical Thinking. *Imagination in Language Learning and Teaching*. <http://www.njcu.edu>. (Erişim Tarihi: 10-09-2014)
10. SPRINKLE, R., (1999), The Power of Aroma and Olfactory Experience in the Classroom. *Journal of Teaching English in the Two-Year Collage*.

11. ŞENGÜL, Kübra, (2014), "Türkçenin Yabancılara Dil Olarak Öğretiminde Alfabe Sorunu"*Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Sayı: 3/1 s. 325-339.*
12. TAŞDEMİR, Ercan, BİLKAN, Nesrin, CAN, Hüdai, (2004), Türkçe Öğretim Teknikleri. Dilset Yayınları, İzmir.